

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

ЗАПОВЕД

№ РД09-256 / 121.03 / 2023 г.

На основание чл. 36, ал. 2 от Закона за професионалното образование и обучение, във връзка с чл. 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, при спазване на изискванията на чл.66, ал.1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс

УТВЪРЖДАВАМ:

Национална изпитна програма за провеждане на държавни изпити за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професия код **212040 „Балетист”**, специалност **2120401 „Класически танц”** от професионално направление код **212 „Музикални и сценични изкуства“** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл.6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Настоящата заповед да се доведе до знанието на директорите на училищата по изкуствата за сведение и изпълнение.

Контрол по изпълнението на Заповедта възлагам на Марина Василева – заместник-министър на културата.

22.3.2023 г.

X Найден Тодоров

Найден Тодоров
министър на културата

Signed by: Nayden Vladislavov Todorov

Приложение

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

**НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА
ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛЕН ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА
ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

	Код по СПШОО	Наименование
Професионално направление:	212	МУЗИКАЛНИ И СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА
Професия:	212040	БАЛЕТИСТ
Специалност:	2120401	КЛАСИЧЕСКИ ТАНЦ

Утвърдена със Заповед № РД *09-256* Кр. ДЗ. ....2023 г.

София, 2023 г.

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА:

Националната изпитна програма е предназначена за организиране и провеждане на задължителен държавен изпит по теория и практика на професията за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професия код **212040 „Балетист”**, специалност **2120401 „Класически танц”** от професионално направление код **212 „Музикални и сценични изкуства“** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО).

Целта на настоящата национална изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетенции на обучаваните, изискващи се за придобиване трета степен на професионална квалификация по изучаваната професия и специалност.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО).

Задължителният държавен изпит за придобиване на професионална квалификация се провежда в съответствие с изискванията на ЗПОО и НАРЕДБА № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, обн. ДВ, бр.18 от 28.02.2020 г., изм. и доп. ДВ, бр.101 от 3.12.2021 г., изм. и доп. ДВ, бр.102 от 23.12.2022 г.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА Настоящата национална изпитна програма съдържа:

1. За част по теория на професията:

- А. Формат и учебно съдържание
- Б. Критерии за оценяване

2. За част от практиката на професията:

- А. Изисквания за съдържанието на индивидуалните практически задания.
- Б. Критерии за оценяване.

III. ФОРМАТ И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ДЪРЖАВНИТЕ ИЗПИТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ:

1. Задължителният държавен изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация включва две части:

а) **част по теория на професията** върху учебното съдържание от задължителната професионална подготовка;

б) **част по практика на професията.**

2. Задължителният държавен изпит в **частта му по теория на професията** е писмен и се провежда във формата на тест, съставен от три модула.

3. Времетраенето на изпита по **част теория на професията** е 4 (четири) астрономически часа, разпределени както следва: първи модул - 40 минути, втори модул - 80 минути, трети модул - 120 минути.

4. Тестовият комплект за писмен тест се съставя в училището от база данни по темата изтеглена в Министерството на образованието и науката на основание на чл. 3, ал. 2 от НАРЕДБА № 1, от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, Обн. - ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г., изм. и доп. ДВ, бр.101 от 3.12.2021 г., изм. и доп. ДВ, бр.102 от 23.12.2022 г.

5. Задължителният държавен изпит по **част практика на професията** се състои в изпълнение на индивидуално задание в съответствие с компетенциите за трета степен на професионална квалификация, на основание на НАРЕДБА № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, Обн. - ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г., изм. и доп. ДВ, бр.101 от 3.12.2021 г., изм. и доп. ДВ, бр.102 от 23.12.2022 г.

6. Дейностите и задълженията на комисиите за подготовка, организиране и провеждане на изпитите и на директора са разписани в чл. 4 от НАРЕДБА № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, Обн. - ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г., изм. и доп. ДВ, бр.101 от 3.12.2021 г., изм. и доп. ДВ, бр.102 от 23.12.2022 г.

7. Съставът на комисиите за подготовка и оценяване на изпита - част по теория на професията и за провеждане и оценяване на изпита - част по практика на професията, се определя в съответствие с чл. 35, ал. 1 - 3 от ЗПОО.

8. Оценяването на писмените работи от изпита на част по теория на професията се извършва от комисията в съответствие с чл. 14 от НАРЕДБА № 1, от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, Обн. - ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г., изм. и доп. ДВ, бр.101 от 3.12.2021 г., изм. и доп. ДВ, бр.102 от 23.12.2022 г.

9. Държавният изпит по **част практика на професията** е публичен. Оценяването се извършва от комисията в съответствие с чл. 15 от НАРЕДБА № 1, от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, Обн. - ДВ, бр. 18 от 28.02.2020 г., изм. и доп. ДВ, бр.101 от 3.12.2021 г., изм. и доп. ДВ, бр.102 от 23.12.2022 г.

10. Оценка поставена от изпитните комисии за част по теория на професията и за част по практика на професията са окончателни и не подлежат на промяна.

11. В определеното в графика време и място за провеждане на държавния изпит - част по теория и част по практика на професията, учениците се явяват с документ за самоличност.

IV. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ:

1. Оценяването на резултатите от задължителния държавен изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация се извършва в точки, както следва:

- част по теория на професията - максимално 100 точки;
- част по практика на професията - максимално 100 точки.

2. Всеки изпит се счита за успешно положен при успешното полагане на двете му части - част по теория на професията и част по практика на професията. Всяка част от изпита е успешно положена при постигане на 50 на сто от максималния брой точки.

3. Окончателната оценка се формира след успешното полагане на всяка част от изпита и се изчислява по формула: окончателната оценка в брой точки е равна на 0,5 x получения брой точки от част по теория на професията + 0,5 x получения брой точки от част по практика на професията.

4. Окончателната оценка от брой точки се превръща в цифрова оценка с точност до 0,01 по формулата:

Цифрова оценка = окончателната оценка в брой точки x 0,06.

5. Окончателната оценка от държавния изпит за придобиване на квалификация по професията е с количествен и качествен показател, с точност до 0,01 и се определя, както следва:

- а) за количествен показател от 2,00 до 2,99 се определя качествен показател слаб;
- б) за количествен показател от 3,00 до 3,49 се определя качествен показател среден;
- в) за количествен показател от 3,50 до 4,49 се определя качествен показател добър;
- г) за количествен показател от 4,50 до 5,49 се определя качествен показател много добър;
- д) за количествен показател от 5,50 до 6,00 се определя качествен показател отличен.

V. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА И КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ:

Учебното съдържание за писмения тест по теория на професията обхваща следните модули:

- **Теория и методика на танца;**
- **История на танца.**

Писменият тест се състои от три модула:

А. Първи модул - включва 22 въпроса със затворен отговор от учебното съдържание по дисциплините - теория и методика на танца и история на танца.

Всеки верен отговор носи по 2 точка. Максималният брой точки от първия модул на теста е **44 точки**.

Б. Втори модул - включва 18 задачи с отворен отговор.

Задачите включват елементи от учебното съдържание по теория и методика на танца и история на танца.

Всеки въпрос носи при верен отговор по 2 точки. Максималният брой точки от втория модул на теста е **36 точки**.

В. Трети модул - въпрос за писмен отговор

Представява писмено развиване на въпрос от предварително обявени 10 въпроса по учебно съдържание по теория и методика на танца и история на танца. Писмената работа е в обем до четири страници. Максималният брой точки от третия модул на теста е **20 точки**. Оценяването на работите се извършва въз основа на критериите, определени в Раздел V на програмата „Система за оценяване”, съобразно учебното съдържание към съответния въпрос.

Учебно съдържание по учебния предмет „Теория и методика на танца”, включено в първия и втория модул на теста:

1. Видове движения и разделянето им на групи.
2. Анализ на движенията, характер и стил. Правила за изпълнение и преподаване на движения от следните групи: Les battements- Батмани; Позиции и движения на ръцете- Port de bras; Пози в класическия танц; Pirouettes – (Пируети) Въртения; Скокове; Rond-Рондове; Издигане на полупалци и палци; Fouetté - Фуете; Frappé- Удари на краката; Tour - Турове.
3. Понятието „скок” в танца; Alegro- групи скокове според тяхната амплитуда и според техниката на изпълнението.
4. Свързващи движения и тяхната роля за развитие на танцовалността.
5. Елементи на урока.

Учебно съдържание по учебния предмет „История на танца”, включено в първия и втория модул на теста:

Теоретични знания за зараждането и развитието на танцовото изкуство от древността до 20 век.

Трети модул:

Въпрос за писмен отговор по „Теория и методика на танца“ и „История на танца“:

Въпрос №1. Les battements (батмани):

- Характеристика на групата - 1 т.
- Съдържание на групата - 1 т.
- Форми battement tendu - 2 т.
- Методически правила на всяка форма и етапи на развитие - 6 т.

Въпрос № 2. Жан - Жорж Новер. „Писма за танца”- свидетелство за развитието на танцовото изкуство.

- Биографични данни за Новер - 2 т.
- Първи период от балетмайсторската му дейност, обхващаща 50-те години на XVIII век - 2 т.
- Понятието „действен танц”; постановъчна дейност - 3 т.
- „Писма за танца и балета” - кога и къде е издаден теоретичния труд и ролята му за развитието на танцовото изкуство - 3 т.

Въпрос № 3. Позите в класическия танц. Съдържание на позите.

- Характеристика на групата -1 т.
- Видове пози в класическия танц -3 т.
- Методически анализ на всяка поза: малка и голяма - 5 т.
- Емоционално съдържание на всяка поза - 1 т.

Въпрос № 4. Мариус Петипа и балетите на П. И. Чайковски. Симфонизация на танца

- Биографични данни за Мариус Петипа; изпълнителска дейност - 2 т.
- Първи балетни спектакли - „Дъщерята на фараона”, „Дон Кихот”, „Баядерка” - 2 т.
- Симфонизация на танца - определение; произведения; творческото съдружие на М. Петипа с П. И. Чайковски - „Спящата красавица” и „Лебедово езеро”/заедно с Лев Иванов/ - 4 т.
- Ролята на Мариус Петипа за развитието на руския балет. Наследството, което оставя на световните балетни сцени - 2 т.

Въпрос № 5. Въртения – Pirouettes (пируети)

- Характеристика на групата – 1 т.
- Принципи на въртенията en dehors и en dedans - 1 т.
- Pirouettes от V, II и IV позиция - 4 т.
- Правила при изпълнение на tour fouetté – 4 т.

Въпрос № 6. Творчеството на първия голям руски балетмайстор - Лев Иванов:

- Биографични данни - образование, изпълнителска дейност, първи хореографски решения - 3 т.
- „Лешникотрошачката” - 2 т.
- II действие от балета „Лебедово езеро” - кога и по какъв повод е поставено; защо се изпълнява и до днес като самостоятелно произведение; премиера на „Лебедово езеро” - 5 т.

Въпрос № 7. Fouetté (фуете)

- Основно правило за движението - 2 т.
- Съдържание на групата - 2 т.
- Правила при изпълнение на fouetté en face и fouetté en tourant - 6 т.

Въпрос № 8. Български балет. Начални прояви - Александър Димитров, Пешо Радоев и Руска Колева.

- Развитие на културния живот; танцови постановки в оперни дружби и оперетни театри - 1 т.
- Александър Димитров - биографични данни, образование, специализации, постановъчна дейност - 3 т.

- Пешо Радоев - биографични данни, образование, специализации, постановъчна дейност, издаване на вестник „Танц“, първа балетна школа - 3 т.
- Руска Колева - биографични данни, образование, специализации, постановъчна дейност - 3 т.

Въпрос № 9. Port de bras - движение на ръцете.

- Съдържание и характеристика на групата - 1 т
- Анализ на I, II, III, IV, V и VI port de bras - 5 т.
- VI port de bras - като préparation за въртения en dedans - 4 т.

Въпрос № 10. Творчеството на Анастас Петров и професионалното развитие на балетната трупа при Софийска опера

- Биографични данни; обучението му в Берлин при Е. Едуардова; срещата му с Макс Терпис - 4 т.
- Анастас Петров – ръководител на балетната трупа при Софийска опера; Първи балетен спектакъл - „Копелия“ - 22.02.1928 г. и развитие на балетната трупа - 4 т.
- Постановъчна дейност - танци в опери и оперети, както балетни спектакли ;
- Ролята на Анастас Петров в развитието на българския балет - 2 т.

Въпрос № 11. Въртения - Tours (турове).

- Характеристика на групата – 1 т.
- Принципи на въртенията en dehors и en dedans - 1 т.
- Tours в големи пози - 4 т.
- Правила при изпълнение на tour fouetté – 4 т.

Въпрос № 12. Анастас Петров. Създаване на Държавно балетно училище

- Изпълнителска дейност - 2 т.
- Анастас Петров - създаване на балетна школа и постановките в нея – 4 т.
- Откриване на Държавно балетно училище - 4 т.

Забележка: Разпределението на точките се отнася за критерия „Степен на обхващане на проблематиката“ -10 т.

Критерии за оценяване на част по теория на професията:

№	Критерии за оценяване по теория на професията	Максимален брой точки
1.	Тест - първа част, двадесет и два въпроса със затворен отговор	44
2.	Тест - втора част, задачи с отворен отговор	36
3.	Тест - трета част, писмено развиване на въпрос	20
3.1	- степен на обхващане на проблематиката - 10 т.	
3.2	- познаване и владеене на терминологията - 4 т.	
3.3	- вярност на определенията и примерите -4 т.	
3.4	- логична структура на изложението - 1 т.	
3.5	- граматически правилен език и стил - 1 т.	
	Общо:	100

Забележка: Неправилният отговор се оценява с 0 точки. Непълният отговор се оценява с част от точките за верен и пълен отговор с точност до 1.

VI. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА И КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ:

Държавният изпит в **частта му по практика на професията** се състои в изпълнение на **класически екзерсис**, състоящ се от станка, среда, алегро и палци /за момичета/ и една или повече вариации по избор от класическия балетен репертоар: „Спящата красавица” „Дон Кихот”, „Пахита”, „Жизел”, „Корсар”, „Лебедово езеро”, „Баядерка”, „Раймонда” и други, както и хореографски миниатюри или фрагменти по усмотрение на педагога.

Забележка: Посочените балетни постановки и избрания репертоар са примерни, балетният педагог може да избере друго произведение от класическото балетно наследство.

Критерии за оценяване на частта по практика на професията:

№	Критерии за оценяване по практика на професията	Максимален брой точки
1.	Цялостно представяне на програмата	40
2.	Художествено изпълнение на танците - стил, техническа прецизност.	40
3.	Сценично присъствие	10
4.	Музикалност	10
	Общо:	100

Забележка: При оценката за цялостно представяне на програмата се взема предвид и подбора на произведенията включени в нея - съобразени с художествения опит и предразположението на ученика към тях, както и съответствието на техническите му умения, със съдържащите се в тях трудности.

ВИ. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Абрашев, Г. Въпроси на хореографската теория. Наука и изкуство, С., 1989.
2. Александрова, А., Първосъздателят Анастас Петров и неговото време, Българска книжарница, София, 2008.
3. Александрова, А., Биография на танца и балета, Хейзъл, София, 1996.
4. Александрова, А., Нина Кираджиева, Българска книжарница, София, 2003.
5. Александрова, А., С крилете на Терпсихора, Наука и изкуство, София, 1972.
6. Александрова, А., Творецът на зримата музика Петър Луканов, Българска книжарница, София, 2007.
7. Александрова, А., Магията на танца, Българска книжарница, София, 2009.
8. Богоева, К., Класически танц, Методическо пособие за преподавателя в детската балетна школа, Народна просвета, София, 1985.
9. Богоева, К., Методика на движенията в класическия танц, Топ- топ прес, София, 2008.
10. Драгулева, Л., Методика на преподаване на класическия танц, Дефекто, София, 2008.

11. Консулова, В., Анастас Петров и българския балет, Наука и изкуство, София, 1976.
12. Луканов, П., История на балета, Дефекто, София, 2009.
13. Попов, Т., Среци с балетни дейци, Музика, 1987.
14. Попов, Т., Балетни силуети, Образование, 1991.
15. Тренкова, Р., Северният принц на балета Асен Манолов, Коралов и Сие, София, 2010
16. Янева, А., „Арабеск“, Сетива, София, 1995.
17. Янева, А., Асен Гаврилов, Рокада, София, 1996.
18. Янева, А., Маргарита Арнаудова не мога да отделия балета от себе си..., Сивас, София, 2011.
19. Янева, А., Първите в зората на българския балетен репертоар, Ем-ко 91, София, 1997.
20. Янева, А., Взаимодействия между класически и модерен танц в България. Процеси в българския балет, София, 2004.
21. Янева, А., Балетен репертоар на Софийската опера 1928 -1998, С., 1998.
22. Дънкан Айседора. Моята изповед, изд. „Хр.Г.Данов“, Пловдив, 1992.
23. Базарова, Н., Мей, В., Азбука класическото танца, Искусство, Ленинград 1983.
24. Базарова, Н., Класически танец, Искусство, Ленинград, 1984.
25. Ваганова, Я., А., Основи класическото танца, 2000.
26. Костровицкая, В., Писарев, А., Школа класическото танца, 1974.
27. Сафронова, Л., Н., Уроки класическото танца, 2003.